

УВОД У ЧИТАЊЕ

Сећам се дединог великог јастука на ком сам успављиван његовим причама о далеким, топлим морима и дугим пешчаним плажама на које би, из својих брзих а затим насуканих чамаца, искакали јунаци спремни да освајају непознате земље, али и да чувају моје снове.

Све до краја живота, ходајући фрушкогорским откосима, мој старији ујак користио је необичан, изрезбарен штап.

Пре више од пола века моја мајка купила је у Призрену свилену мараму, извезену сребром. Стављала ју је у посебним приликама и тада је изгледала као да саму себе крунише. У нашем старом двокрилном орману део једне полице био је предвиђен само за ту мараму.

Пуних четрнаест година волео сам једног милог пса, авлијанера. Спавао је у на-

шој дневној соби, у великој плетеној корпи, обложеној мојим старим џемперима.

Јастук, штап, марама и корпа нестали су истог дана кад су умрли њихови власници, и више никад нису виђени. Но на оном месту у орману где је стајала свилена марама светлуцао је ситан песак. Исти тај песак приметио сам и у дневној соби, где се некада налазила плетена корпа.

Како време пролази, све више сам убеђен да је те ствари покрао исти лопов. А што се песка тиче, можда је то песак с далеких обала из дединих прича.

СТО

Никад се неће сазнати како је, у ноћи између Великог петка и Велике суботе, трпезаријски сто госпође Марије доспео на обалу Дунава. Начињен од храстовине, једноставно је освануо на неких десетак метара од воде. И још нешто. Будући да се пешчана обала спуштала косо према реци, под онај пар ногу што је био ближи води стављено је неколико белутака како би сто могао правилно да стоји.

На плочи стола налазио се бели столњак, местимично упрљан, а на столњаку скоро испијена боца црног вина, две винске чаше из којих се пило и два мања плитка тањира, с мрвицама поједених колача и траговима шлага. Простор у ком се обрела та дрвена тајна налазио се на већем речном острву, превлаком спојеном с градом. Сам простор је представљао мањи део пешчане

обале, која је с једне стране била одређена реком, а са преостале три стране шумом, где су превладавале жалосне врбе, брезе и жбуње. Боковима се дотле и није могло стићи, због густог шибља, и једини могући приступ био је узана стаза која је из срца острва излазила на реку. Била је толико уска да би евентуални посетилац, уколико би желео да избије на Дунав, морао корачати постранце како се не би изгребао о шибље. Било је јасно да до тог скровитог места ретко ко долази. За разлику од неуредног и дивљег околиша, сам простор на ком је освануо сто изгледао је чедно. Покривено ситним, финим белим песком, тих неколико десетина метара обале подсећало је на заборављену лепоту коју треба заслужити.

Осим викендица, на острву се налазила и чарда – „Аласка колиба“, где је увек било свеже рибе и домаћег вина. Жива музика из чарде допирала је и до пешчаног простора на ком се налазио храстов сто, донет волшебно, као из неке тајне. Преко железничког моста, који се због растиња једва

назирао с мале пешчане оазе, пролазио је тек покоји аутомобил и понеки пешак. Око храстовог трпезаријског стола песак је био недирнут. Они што су га принели Дунаву и што су се током ноћи и јутра око њега гостили нису за собом оставили никакав траг у песку.

Госпођа Марија и Александар Саша Визуцки упознали су се 1985. године, на десетодневном симпозијуму лингвиста у Москви. Двадесетосмогодишња Марија, доктор јужнословенских језика и асистент на Универзитету у Новом Саду, већ је била верена и венчање је било заказано одмах након њеног повратка из Русије. Доктор Визуцки, познато име у свету лингвистике, био је петнаест година старији од ње. Имао је синове од четрнаест и осам година. Његова жена је радила на Институту за физичку хемију. Иако је био одређен да буде домаћин колегама из читаве Европе, професор Визуцки је, од почетка симпозијума, све време посвећивао Марији. Већ трећег дана ушао је у њену хотелску собу, где су надаље проводили сваки слободан тренутак. За

њихову везу знао је рецепционар хотела, старац без леве шаке, који би се сваки пут саучеснички и с много разумевања осмехнуо професору када би овај пролазио крај њега, хрлећи ка Маријиној соби.

Након завршетка симпозијума, подмлађени професор је с тугом испратио Марију на аеродром. Више се никад нису видели. Одмах по повратку, Марија је раскинула веридбу. Професор је напустио своју породицу и изнајмио намештену гарсоњеру у Подмосковљу. Марија се никад није удала, а професор се породици никад није вратио.

Зашто Марија и професор Визуцки нису покушали да живе заједно и зашто се више никад нису видели, не зна се. Али професор је сваког петка у једанаест сати по московском, а у девет по новосадском времену телефонирао Марији. Сваког петка, пуних двадесет седам година, професор би седао у своју фотељу, палио лулу и окретао Маријин број. Разговор би потрајао двадесетак минута.

Марија се петком будила расположе-на. Након одржаних предавања одлази-ла је фризеру, па у Дунавски парк, где би нахранила пар лабудова. При повратку је свраћала у сајциницу Леона Кунца, како би овај проверио тачност њеног ручног сата. Затим би купила два парчета торте у посластичарници „Нешић“, а у радњи нас-прам зграде у којој је становала снабдела би се боцом црног вина. Око седам сати би се истуширала и облачила хаљину сличну оној у којој је најчешће била током симпо-зијума у Москви.

Око осам, на сто би распростирала уштиркан бели столњак, на који би бри-жљиво стављала телефонски апарат, боцу вина, две чаше и два тањира за тарту. У десет до девет отварала би флашу и сипа-ла вино. С чашом у руци, седећи за сто-лом, погледала би у свој ручни часовник и телефон.

То је трајало пуних двадесет седам година. Ниједан петак није прошао а да се професор није јавио. Увек у исто време.

Недељу дана пре него што ће се сто наћи на обали Дунава, телефон није зазвонио. Марија је чекала читаву ноћ. Провела је крај телефона и читав наредни дан. Увече се јавила Галина, професорова сестра, која је некако дошла до Маријиног броја, и рекла да је Саша умро у ноћи с петка на суботу. Умро је у фотељи, с телефоном у крилу.

Невероватно, али Марија се није много узнемирила. Понашала се као да се ништа није догодило. Ближила се Ускршња недеља. На Велики петак је отишла до фризера, а затим у Дунавски парк да се прошета. Мало се растужила јер је онај пар лабудова из парка нестао. Стари мајстор, сајција Леон Кунц похвалио је тачност њеног ручног сата. У посластичарници „Нешић“ запаковали су јој два парчета маркизе. С боцом црног вина у руци, попела се у свој стан.

У суботу пре подне комшије су приметиле широм отворена врата Маријиног стана. Кад су ушли, угледали су је како лежи на тепиху, између једне од трпезариј-

ских столица и телефона. У руци је држала слушалицу, док је остатак апарата био на метар од ње. Део између бројчаника и виљушке апарата напукао је услед пада, али се *би-бип* и даље чуло. Трпезаријског стола није било. Све остало је било на свом месту. Скупоцени накит и већа свота новца пронађени су на не тако скровитом месту. Лекари су констатовали смрт. Узрок – застој у раду срца. Врата нису била проваљена, већ откључана. Прве комшије тврдиле су да је у петак увече, око девет сати, телефон непрекидно звонио скоро пола сата.

И ето, то је све што се зна о столу који се на Велику суботу појавио на обали Дунава. Тај дан је протекао мирно. Звона градских цркава чекала су недељу да се огласе. На острву ништа није реметило тишину. У сутон, кроз шибље, једином уском стазом што је излазила на обалу пристигао је старац. У руци је носио платнену врећу. Пришао је столу и испио остатак вина из боце. Потом је у врећу ставио чаше за вино, тањире, празну боцу и брижљиво пресавијен бели столњак. Некако у исто време док је

старац поспремао сто, до обале су допловила два црвенокљуна лабуда (*cygnus olor*). Старац их је приметио и пришао обали. Из горњег џепа кошуље извадио је парче хлеба и нахранио их. Све је то радио десном руком. На левој није имао шаку. Затим је са својом врећом кренуо оном уском стазом што је водила ка срцу острва.

Оголели трпезаријски сто госпође Марије остао је на обали и почео постепено да урања у суботње вече.

Те исте суботе, банда Џафера Лепог, која је свирала у „Алаској колиби“, примила је новог члана. Био је то Рајко Горки, стари виолиниста, који је свој надимак дуговао љубави према пелинковцу. Око Нове године умро је Рајков брат, који је с њим свирао скоро двадесет година у истој банди. Због мноштва успомена, Рајко је напустио стари оркестар и потражио нови. Искусног и ваљаног виолинисту Џафер је одмах прихватио. Међу музичарима је био договор да, због поштовања према распетом и још увек невакраслом Богу, те вечери не свирају бећарце и превише веселе мелодије.